

УДК 340.1

DOI <https://doi.org/10.32782/ln.2024.24.42>

Суходольська А.А.

кандидатка юридичних наук, доцентка,  
докторантка Державного університету  
«Київський авіаційний інститут»  
ORCID: 0000-0002-5794-9167

## ПРОЦЕДУРНІ ПРОБЛЕМИ ВНЕСЕННЯ ЗМІН ДО КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ВДОСКОНАЛЕННЯ РЕГЛАМЕНТУ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Питання реалізації норм матеріального права у великій мірі залежать від ефективності процесуальних та процедурних норм права. Особливо важливість такого підходу належить проблемі внесення змін до конституції держави. Адже стабільність конституції залежить не тільки від її шанування та реалізації, але й від дотримання процедури внесення змін до конституції як фактору поєднання конституційної стабільності та динаміки конституціоналізму, оскільки конституція виражає волю народу і справедливо називається вченими, зокрема проф. Василем Костицьким, Суспільним договором [13–15].

Процедура внесення поправок і змін до Конституції України (надалі – Конституції) уже чотири рази була предметом дослідження у Конституційному Суді України, тому аналіз процедури внесення змін до Конституції України залишається актуальною проблемою для наукових досліджень.

**Метою статті** є висвітлення наукових проблем процедури внесення змін до Конституції України [1] в контексті вдосконалення Регламенту Верховної Ради України (далі – Регламент) [2].

**Аналіз наукових публікацій.** Питання процедурних аспектів внесення змін до Конституції України досліджували такі вітчизняні вчені, як Г. Берченко, О. Бориславська, А. Георгіца, В. Джуно, В. Журавський, А. Засць, В. Ковтуняк, М. Козюбра, В. Колюх, О. Копиленко, В. Костицький, Л. Кривенко, М. Орзіх, Н. Пархоменко, В. Пого-

рілко, В. Речицький, С. Різник, О. Скрипнюк, І. Софінська, П. Стецюк, М. Теплюк, Ю. Тодика, В. Федоренко, О. Фрицький, М. Цвік, В. Шаповал, Н. Шаптала, С. Шевчук, Ю. Шемшученко, О. Щербанюк та ін. З-поміж зарубіжних дослідників процедур внесення змін до конституцій слід виокремити роботи Р. Альберта, А.Р. Амара, Д. Анкара, Л. Балая, Д. Беренджера, К. Берналя, М. Бюкенфьорде, Дж.Р. Віле, Т. Гінсбурга, В. Деллінджера, Б.З. Деннінга, Р. Діксон, Д. Дудека, Дж. Ельстера, Л. Карвонена, К. Контіадеса, Д. Луца, Дж. Мелтона, Ф. Мішельмана, У. Пройса, Б.Е. Раша, А. Робертса, К.Р. Санстейна, М.Н. Селлерса, П. Субера, А. Фотіаду, К. Фрідберга, А. Фрухсторфера, Р. Холдена, Б.М.Ф. Хав'єра, С. Холмса, Дж. Цебеліса, А. Шайо, Е. Шнейєра та ін. Проте перевага в такому аналізі надається дослідженню конституційно-процедурних аспектів внесення змін до Конституції держави, натомість роль внутрішньопарламентського регулювання перебуває на периферії дослідницьких зацікавлень, що істотно обмежує сферу наукових висновків у відповідній галузі наукового пошуку.

**Виклад основного матеріалу.** Особливості спеціальної регламентної процедури внесення змін до Конституції України полягають у тому, що ця процедура має підвищений рівень складності та захисту, покликаний забезпечити стабільність Основного Закону та запобігти політичним зловживанням при такому внесенні змін; вона відрізняється від

звичайного законодавчого процесу як суб'єктами ініціативи, так і етапами розгляду, вимогами до голосування та обмеженнями у часі; вона окремо регулює порядок внесення, розгляду і прийняття рішень щодо всіх конституційних законопроектів, окрім тих, які стосуються внесення змін до розділів I, III і XIII Конституції України [1], та тих, які стосуються цих трьох розділів (для них передбачено особливо ускладнену процедуру). Відмітимо, що норми Регламенту в цій частині регулюють, поряд із роботою парламентаріїв, також діяльність Президента України (як суб'єкта внесення змін до Конституції України) та Конституційного Суду України (як суб'єкта здійснення превентивного конституційного контролю за конституційністю процедури внесення змін до Основного Закону України). За рахунок цього спеціальна регламентна процедура внесення змін до Конституції України містить у собі систему взаємопов'язаних конституційно-правових запобіжників, яка забезпечує баланс між потребою у гнучкості (можливість оновлення Конституції) та необхідністю стабільності (захист від політичних маніпуляцій). Така конструкція регламентної процедури сприяє демократичній легітимності та інституційній стійкості конституційного ладу, а отому є одним зі складників забезпечення дієвості й конституційності самої конституційної процедури внесення змін до Конституції України, встановленої в розділі XIII Основного Закону України. Тим самим Регламент виступає в ролі вагомого нормативного запобіжника проти ухвалення неконституційних, нелегітимних та недемократичних змін до Конституції України, а власне регламентна процедура конституційних змін перебуває в тісному взаємозв'язку із відповідною конституційною процедурою, будучи формою її деталізації на спеціально-законодавчому (регламентному) рівні.

Дещо забігаючи наперед, маємо відзначити, що чинний Регламент від моменту його ухвалення – з 10.02.2010 р. – зазнав лише «точкових» змін у регулюванні процедури внесення

змін до Конституції України, зокрема такі зміни запроваджені (станом на 01.11.2025 р.) законами: № 2704-VI від 18.11.2010 р. [4], № 429-VII від 03.09.2013 р. [6], № 948-VIII від 28.01.2016 р. [7], № 2136-VIII від 13.07.2017 р. [3], № 469-IX від 16.01.2020 р. [5], № 2849-IX від 13.12.2022 р. [8] У цілому ж модель парламентської процедури внесення змін до Конституції України збережена практично в недоторканному від 2010 р. вигляді, що виявляє в цій частині певну консервативність Регламенту як спеціального законодавчого акта. Така консервативність не є цілковито виправданою з огляду на наявність щонайменше деяких спірних, як видається, положень Регламенту, що потребують нагальної корекції. Проаналізуємо ці спірні положення та висловимо власне бачення доцільності їх змін.

*Щодо внесення «пов'язаних» законопроектів*

Так, відповідно до ч. 4 ст. 143 Регламенту визначено, що «законопроект про внесення змін до розділу I «Загальні засади», розділу III «Вибори. Референдум» і розділу XIII «Внесення змін до Конституції України» не повинен містити положень про внесення змін до інших розділів Конституції України, за винятком лише редакційно уточнюючих змін, які викликані відповідними змінами норм розділів I, III, XIII Конституції України. Затвердження всеукраїнським референдумом таких редакційно уточнюючих змін до інших розділів Конституції України не виключає прийняття в майбутньому Верховною Радою змін до тих же положень відповідно до статті 155, частини другої статті 158 Конституції України» [1]. У жодному положенні Регламенту не розкривається поняття «редакційно уточнюючих змін до інших розділів Конституції України». При цьому нагадаємо, що за змістом ст.ст. 153–156 Конституції України процедури внесення змін до розділів I, III, XIII докорінно відрізняється від процедури внесення змін до всі інших розділів Конституції. Упровадження поняття «редакційно уточнюючих змін до інших розділів Консти-

туції України» уможливорює одночасне регулювання одним законопроектом про внесення змін до Конституції положень як першої, так і з другої групи розділів Конституції України, що є порушенням вимог ст. 153–156 Основного Закону України [1]. Отже, у разі необхідності внесення змін до інших розділів Конституції України, які впливають із законопроекту про внесення змін до розділів I, III, XIII розділів Основного Закону, має бути внесено окремий законопроект щодо таких змін, який повинен розглядатися за процедурою, відокремленою від процедури внесення змін до вищезгаданих трьох розділів. Опосередковано на користь такого підходу свідчить і зміст ч. 5 ст. 143 Регламенту, де, зокрема, зазначено, що «законопроект про внесення змін до Конституції України, окремо поданий до Верховної Ради відповідно до статті 154 Конституції України [1], не повинен містити положень, які у зв'язку із системною єдністю норм Конституції України зумовлюють необхідність внесення змін до розділів Конституції України, зазначених у статті 156 Конституції України» [2].

Так само, з нашого погляду, потребує перегляду і формулювання про те, що «щодо пов'язаних законопроектів, зазначених у частині шостій статті 143 цього Регламенту, Верховна Рада приймає одну постанову про звернення до Конституційного Суду України» (ч. 4 ст. 148 Регламенту [2]). Вочевидь, обидва законопроекти, попри статус пов'язаності, є цілком окремими документами, а щодо кожного з них Конституційний Суд України має висловитися окремо. Отже, і постанови про звернення до Конституційного Суду України Верховна Рада України має приймати щодо кожного законопроекту окремо [3].

Ч. 10 ст. 149 Регламенту містить імперативну норму, що «прийняття обох пов'язаних законопроектів здійснюється одним голосуванням» [2]. З цього приводу слід навести позицію Конституційного Суду України, зафіксовану в його Рішенні від 30.09.2010 р. № 20-рп/2010: «одночасне прийняття само-

стійних правових актів, предмет регулювання яких та визначені у статтях 91, 155 Конституції України [1] процедури їх розгляду і ухвалення є різними, свідчить про порушення Верховною Радою України частини другої статті 19 Конституції України» [9]. У зв'язку з цим нагадаємо, що пов'язаними законопроектами є два окремих законопроекти про внесення змін як до розділів Конституції України, зазначених у статті 155 [1], так і до розділів, зазначених у частині першій статті 156 Конституції України [1], що викликане необхідністю одночасного комплексного внесення таких змін до Конституції України (ч. 6 ст. 143 Регламенту [2]). Отже, пов'язаними в розумінні Регламенту є два окремих самостійних законопроекти, що можуть мати різні предмети регулювання та процедури розгляду яких є відмінними. З огляду на це, вбачаємо неможливим прийняття обох пов'язаних законопроектів одним голосуванням: щодо кожного з них має бути здійснено окреме голосування за процедурою, встановленою Регламентом.

*Щодо внесення альтернативних законопроектів*

Відповідно до ч. 9 ст. 143 Регламенту визначено, що «альтернативні законопроекти подаються до Верховної Ради лише протягом 14 днів після надання народним депутатам законопроекту про внесення змін до Конституції України. У разі підписання народним депутатом подання в паперовій формі про внесення двох і більше альтернативних законопроектів про внесення змін до Конституції України його підпис у поданнях щодо внесення другого і наступних за часом альтернативних законопроектів не підлягає врахуванню» [2]. У такий спосіб право законодавчої ініціативи народного депутата України безпідставно обмежується. Очевидно, автори цієї норми мали на меті обмежити законотворчість народних депутатів, зокрема зловживання правом законодавчої ініціативи – у разі підписання кількох альтернативних законопроектів. Проте зауважимо, що таке обмеження

не відповідає Конституції України, яка не містить жодних обмежень щодо внесення альтернативних законопроектів, а також Регламенту, який у ст. 100 не передбачає аналогічного обмеження для внесення альтернативних «ординарних» законопроектів [2]. У зв'язку з цим обмеження, вміщене в другому реченні аналізованої норми, має бути виключене.

*Щодо порядку відкликання законопроектів про внесення змін до Конституції України, пропозицій, поправок до них*

У ч. 1 ст. 144 Регламенту вміщене абсолютно слушне правило, згідно з яким «законопроект про внесення змін до Конституції України вважається відкликаним за зверненням у паперовій формі ініціатора його подання до Верховної Ради, якщо зазначений законопроект ще не включено до порядку денного сесії Верховної Ради. Про відкликання законопроекту оголошується на найближчому пленарному засіданні Верховної Ради» [2]. Саме ініціатор вправі відкликати внесений ним законопроект. Проте надалі ця логіка чомусь порушується самим законодавцем: «звернення про відкликання законопроекту про внесення змін до Конституції України, поданого до Верховної Ради народними депутатами, повинно бути підписано більшістю народних депутатів, які подавали законопроект, але не менш як третиною від конституційного складу Верховної Ради щодо законопроекту, зазначеного у статтях 154, 155 Конституції України [1], а щодо законопроекту, зазначеного у статті 156 Конституції України, – не менш як двома третинами від конституційного складу Верховної Ради» (ч. 3 ст. 144 Регламенту [2]). Отже, за цією нормою ініціатор внесення підміняється іншим суб'єктом – «більшістю народних депутатів, які подавали законопроект», що в числовому обрахунку не є тотожним поняттю ініціатор внесення законопроекту з огляду на зміст ст. 153–156 Конституції України [1]. З нашої точки зору, саме ініціатор вправі відкликати законопроект, а тому відповідне формулювання, вміщене в ч. 3 ст. 144 Регламенту, має бути відкориговане.

*Щодо застережень Конституційного Суду України до законопроекту про внесення змін до Конституції України*

Відповідно до ч. 11 ст. 147 Регламенту «якщо у висновку Конституційного Суду України законопроект визнаний в цілому таким, що відповідає вимогам статей 157 і 158 Конституції України, і щодо його положень Конституційний Суд України не висловив застережень, то розгляд питання про попереднє схвалення законопроекту (стаття 155 Конституції України) [1] чи, відповідно, прийняття законопроекту (частина перша статті 156 Конституції України) включається до порядку денного пленарного засідання Верховної Ради не раніше ніж через сім днів після надання народним депутатам відповідного висновку головного комітету або в інший визначений Верховною Радою строк. Головний комітет та інші комітети, яким була доручена подальша робота над законопроектом, готують висновки щодо законопроекту» [2]. Надалі: «Верховна Рада може розглянути питання і прийняти рішення про попереднє схвалення законопроекту відповідно до статті 155 Конституції України [1] чи прийняття законопроекту відповідно до частини першої статті 156 Конституції України за умови, що такий законопроект за висновком Конституційного Суду України відповідає вимогам статей 157, 158 Конституції України і щодо його положень Конституційний Суд України не висловив застережень. ... Верховна Рада може прийняти законопроект, передбачений статтею 155 Конституції України, за умови, що законопроект за висновком Конституційного Суду України визнаний таким, що відповідає вимогам статей 157, 158 Конституції України, та Конституційний Суд України не висловив щодо нього застережень, і цей законопроект відповідно до статті 155 Конституції України був попередньо схвалений Верховною Радою цього ж скликання на попередній черговій сесії Верховної Ради» (ч.ч. 5-6 ст. 148 Регламенту [2]). Тим самим регламентними нормами уможливлується наступна ситуа-

ція: Конституційний Суд України у своєму висновку визнає законопроект про внесення змін до Конституції України таким, що відповідає ст.ст. 157–158 Конституції України [1], але при цьому висловлює до нього певні застереження. З огляду на зміст викладених норм Регламенту, такі застереження Конституційного Суду України блокують подальшу роботу над цим законопроектом і зумовлюють коригування його змісту, що спроможне суттєво затягнути роботу над конституційними змінами в часі. Конституція України не передбачає за Конституційним Судом України повноваження висловити свої застереження щодо таких законопроектів, так само відсутнє таке право Конституційного Суду України у Законі України «Про Конституційний Суд України» [3]. Правом на висловлення застережень у ході конституційних змін Конституційний Суд України декілька разів уже скористався [10, с. 119–120]. Між тим, окремими народними депутатами та судьями Конституційного Суду України вже висловлювалися сумніви в конституційності таких норм Регламенту [11].

Вочевидь, під застереженнями приховуються часткові невідповідності законопроекту Конституції України, коли в одних елементах він відповідає Основному Закону, а в інших – ні. Проте такі невідповідності мають бути чітко кваліфіковані саме як невідповідності (повні чи часткові – інша річ), але не приховуватися під іншим терміном «застереження». Наявність будь-яких невідповідностей – повних чи часткових – має бути фактором, що унеможливує роботу над текстом законопроекту без внесення до нього відповідних коригувань. Отже, наявною є потреба внесення змін до Регламенту в частині заміни застережень Конституційного Суду України поняттям часткової невідповідності норм законопроекту про внесення змін до Конституції України положенням ст. 157–158 Основного Закону. До цього схиляються і експерти Апарату Верховної Ради України О. Карпенко та С. Тихонюк, зауважуючи, що «приписи Регламенту щодо

«застережень» Конституційного Суду України (тобто його висновків про невідповідність окремих положень ст. ст. 157 чи 158 Конституції України) доцільно не вилучати, а уточнити, зазначивши, що йдеться про висновки Конституційного Суду України про невідповідність окремих положень законопроекту приписам ст.ст. 157, 158 Конституції України. Крім того, у законі доцільно було б також встановити, в якому випадку надається висновок Конституційного Суду України про те, що положення законопроекту «визнані в цілому такими, що відповідають вимогам ст.ст. 157 і 158 Конституції України» [12].

*Щодо припинення розгляду законопроекту про внесення змін до Конституції України у разі його попереднього несхвалення*

Відповідно до статті 155 Конституції України [1] законопроект про внесення змін до Конституції України, крім розділу I «Загальні засади», розділу III «Вибори. Референдум» і розділу XIII «Внесення змін до Конституції України», попередньо схвалений більшістю від конституційного складу Верховної Ради України, вважається прийнятим, якщо на наступній черговій сесії Верховної Ради України за нього проголосувало не менш як дві третини від конституційного складу Верховної Ради України [1]. Таким чином, подальшу роботу над конституційним законопроектом Конституція України безпосередньо пов'язує лише з одним юридичним фактом, а саме з попереднім його схваленням більшістю від конституційного складу Верховної Ради України. Як впливає з буквального тлумачення цієї норми, відсутність такої кількості голосів означає несхвалення законопроекту, що унеможливує подальший його розгляд Верховною Радою України. Однак у ч. 9 ст. 149 Регламенту сформульовано наступне правило: «у разі якщо законопроект про внесення змін до Конституції України не схвалено попередньо, як це передбачено статтею 155 Конституції України, Верховна Рада може більшістю голосів народних депутатів від її конституційного складу вирішити питання

про зміст і строки подальшої роботи над ним. Якщо Верховна Рада не прийняла рішення про зміст і строки подальшої роботи над не схваленим попередньо законопроектом, він вважається не прийнятим. Не прийнятий Верховною Радою законопроект про внесення змін до Конституції України вважається знятим з розгляду. На такий законопроект поширюються, відповідно, положення частини першої статті 158, частини другої статті 156 Конституції України» [2]. Із цієї норми випливає, що стосовно несхваленого конституційного законопроекту Верховна Рада може застосувати окрему процедуру його розгляду, вирішивши «питання про зміст і строки подальшої роботи над ним», тобто у спосіб, не встановлений Конституцією та законом, визначитися з роботою над несхваленим законопроектом про внесення змін до Конституції України. На наш погляд, ці регламентні положення суперечать статтям 8, 19 і 155 Конституції України, а тому мають бути переглянуті з метою приведення їх у відповідність із Конституцією України.

*Щодо прийняття законопроекту, яким передбачається виділення коштів із Державного бюджету України на проведення всеукраїнського референдуму щодо змін до Конституції України*

Відповідно до ч. 1 ст. 156 Конституції України законопроект про внесення змін до розділу I «Загальні засади», розділу III «Вибори. Референдум» і розділу XIII «Внесення змін до Конституції України» за умови його прийняття не менш як двома третинами від конституційного складу Верховної Ради України, затверджується всеукраїнським референдумом, який призначається Президентом України [1]. Природно, що проведення такого референдуму передбачає його фінансування з коштів Державного бюджету на поточний рік, що зумовлює необхідність внесення змін до відповідного закону про такий бюджет. Урегульовуючи це питання, Регламент у ч. 12 ст. 149 встановлює, що «після прийняття Верховною Радою законопроекту, поданого

відповідно до частини першої статті 156 Конституції України, проводиться голосування щодо прийняття постатейно та в цілому раніше прийнятого у першому читанні законопроекту (частина восьма статті 147 цього Регламенту), яким передбачається виділення коштів із Державного бюджету України на проведення всеукраїнського референдуму щодо змін до Конституції України» [2]. У даному випадку викликає зауваження словосполучення «голосування щодо прийняття постатейно та в цілому раніше прийнятого у першому читанні законопроекту», з якого можна зробити висновок, що таке голосування складається лише з прийняття законопроекту: а) постатейно; б) в цілому.

Між тим, такий підхід до прийняття змін до бюджету суперечить загальній логіці прийняття парламентом рішень у режимі другого читання, сконструйованій у статті 123 Регламенту [2]. Згідно з нею за результатами розгляду законопроекту в другому читанні Верховна Рада приймає рішення про: 1) прийняття законопроекту в другому читанні та доручення головному комітету підготувати його до третього читання; 2) відхилення законопроекту; 3) прийняття законопроекту в другому читанні та в цілому; 4) прийняття законопроекту в другому читанні, за винятком окремих розділів, глав, статей, частин статей, та направлення їх головному комітету на доопрацювання з наступним поданням законопроекту на повторне друге читання; 5) повернення законопроекту головному комітету на доопрацювання з наступним поданням на повторне друге читання [2]. Натомість у ч. 12 ст. 149 Регламенту, на нашу думку, безпідставно звужено варіативність прийняття рішень лише до варіанту, зазначеного в пункті 3 ч. 1 ст. 123 Регламенту. Проте в даному випадку мова йде саме про ординарний закон про внесення змін до Закону України про Державний бюджет на поточний рік, і його ухвалення, з нашої точки зору, має підлягати загальній логіці законодавчої процедури, описаній саме у ст. 123. Обмежувальні ж норми,

викладені у ч. 12 ст. 149 Регламенту, можуть бути розцінені як неконституційні обмеження права законодавчої ініціативи. У зв'язку з цим ці положення потребують приведення у відповідність із Конституцією України.

**Висновки.** Чинний Регламент, виокремлює спеціальну процедуру внесення змін до Конституції України, відділяючи її від ординарної законодавчої процедури. У такий спосіб Регламентом не лише забезпечується нормативна вищість (верховенство) Конституції України та законів про внесення змін до неї, але і особливий контроль з боку парламенту, Президента України та Конституційного Суду України за конституційністю змін до Основного Закону України.

Унормована Регламентом спеціальна процедура внесення змін до Конституції України

виступає органічним продовженням та формою законодавчої деталізації конституційної процедури внесення змін до Конституції України. При цьому в силу функціональної спрямованості Регламенту наголошується на ключовій та визначальній ролі саме Верховної Ради України у здійсненні відповідної процедури та в забезпеченні її конституційності. Водночас Регламент не повністю відповідає конституційним вимогам, а в цілому ряді випадків суперечить нормам Конституції України. З цього погляду, перспективним напрямом модернізації Регламенту є забезпечення конституційності норм цього законодавчого акта, що присвячені врегулюванню процедури внесення змін до Конституції України в єдності всіх складників цього процесу.

#### Анотація

У статті розглядаються процедурні проблеми внесення змін Конституції України. Основою вирішення наявних у цій сфері проблем є вдосконалення Регламенту Верховної Ради України. Звичайно, Регламент поряд із Конституцією України є основним джерелом правового регулювання процедури внесення Верховною Радою України змін до Основного Закону держави із врахуванням того, що Верховна Рада України – єдиний орган державної влади, наділений повноваженнями внесення змін до Конституції України. Ця діяльність визначена як спеціальна регламентна процедура, завдяки чому забезпечується особливий контроль з боку парламенту, Президента України та Конституційного Суду України за дотримання положень Основного Закону держави при внесенні змін до Конституції України. Оскільки чинний Регламент від моменту його ухвалення – з зазнав лише «точкових» змін у регулюванні цієї процедури, модель цієї парламентської процедури збережена практично в недоторканному від 2010 р. вигляді. У зв'язку із цим у статті констатується, що на сьогодні, з одного боку, Регламент не цілком відповідає або навіть суперечить нормам Основного Закону держави, а з другого боку, необхідно забезпечити вдосконалення Регламенту, зокрема, у наступних питаннях: щодо порядку відкликання законопроектів про внесення змін до Конституції України, пропозицій, поправок до них; щодо внесення «пов'язаних» законопроектів (врегулювання процедури їх окремого розгляду у Парламенті); щодо припинення розгляду законопроекту про внесення змін до Конституції України у разі його попереднього несхвалення; щодо внесення «пов'язаних» законопроектів (внесення змін до розділів Конституції України, зазначених у статті 156 Конституції України, завдяки яким два окремих самостійних законопроекти могли бути предметом розгляду Парламентом; Щодо застережень Конституційного Суду України до законопроекту про внесення змін до Конституції України; щодо прийняття законопроекту, яким передбачається виділення коштів із Державного бюджету України на проведення всеукраїнського референдуму щодо змін до Конституції України.

**Ключові слова:** Конституція України, Регламент Верховної Ради України, внесення змін до Конституції України, парламентські процедури, конституційність норм Регламенту, Конституційний Суд України, модернізація Регламенту.

## Sukhodolska A.A. Procedural Problems of Amending the Constitution of Ukraine in the Context of Improving the Rules of Procedure of the Verkhovna Rada of Ukraine

### Summary

The article examines the procedural problems of amending the Constitution of Ukraine. The basis for solving the problems in this area is to improve the Rules of Procedure of the Verkhovna Rada of Ukraine. Of course, the Rules, along with the Constitution of Ukraine, are the main source of legal regulation of the procedure for the Verkhovna Rada of Ukraine to amend the Fundamental Law of the state, taking into account the fact that the Verkhovna Rada of Ukraine is the only body of state power empowered to amend the Constitution of Ukraine. This activity is defined as a special regulatory procedure, which ensures special control by the Parliament, the President of Ukraine and the Constitutional Court of Ukraine over compliance with the provisions of the Fundamental Law of the state when amending the Constitution of Ukraine. Since the current Rules of Procedure have undergone only “point” changes in the regulation of this procedure since its adoption, the model of this parliamentary procedure has been preserved practically untouched since 2010. In this regard, the article states that today, on the one hand, the Regulations do not fully comply with or even contradict the norms of the Fundamental Law of the state, and on the other hand, it is necessary to ensure the improvement of the Regulations, in particular, in the following issues: regarding the procedure for withdrawing draft laws on amendments to the Constitution of Ukraine, proposals, amendments to them; regarding the introduction of “related” draft laws (regulation of the procedure for their separate consideration in Parliament); regarding the termination of consideration of a draft law on amendments to the Constitution of Ukraine in case of its prior disapproval; regarding the introduction of “related” draft laws (amendments to the sections of the Constitution of Ukraine specified in Article 156 of the Constitution of Ukraine, thanks to which two separate independent draft laws could be the subject of consideration by Parliament; Regarding the reservations of the Constitutional Court of Ukraine to the draft law on amendments to the Constitution of Ukraine; regarding the adoption of a draft law that provides for the allocation of funds from the State Budget of Ukraine for holding an all-Ukrainian referendum on amendments to the Constitution of Ukraine.

**Key words:** Constitution of Ukraine, legislative power, Rules of Procedure of the Verkhovna Rada of Ukraine, amendment of the Constitution of Ukraine, parliamentary procedures, constitutionality of the Rules’ provisions, Constitutional Court of Ukraine, modernization of the Rules.

### Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Регламент Верховної Ради України: затверджено Законом України від 10 лютого 2010 року № 1861-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 14–15, № 16–17. Ст. 133.
3. Про Конституційний Суд України: Закон України від 13 липня 2017 року № 2136-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 35. Ст. 376.
4. Про внесення змін до Регламенту Верховної Ради України: Закон України від 18 листопада 2010 року № 2704-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 12. Ст. 84.
5. Про внесення змін до Регламенту Верховної Ради України щодо вдосконалення електронної форми документообігу у Верховній Раді України: Закон України від 16 січня 2020 року № 469-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2020. № 34. Ст. 236.
6. Про внесення змін до Регламенту Верховної Ради України щодо попереднього розгляду законопроектів, проектів інших актів у комітетах: Закон України від 3 вересня 2013 року № 429-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 20–21. Ст. 723.

7. Про внесення змін до статті 149 Регламенту Верховної Ради України: Закон України від 28 січня 2016 року № 948-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 7. Ст. 63.
8. Про медіа: Закон України від 13 грудня 2022 року № 2849-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2023. №№ 47–50. Ст. 120.
9. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 252 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України „Про внесення змін до Конституції України“ від 8 грудня 2004 року № 2222–IV (справа про додержання процедури внесення змін до Конституції України) від 30 вересня 2010 року № 20-рп/2010. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v020p710-10#Text>.
10. Берченко Г. В. Застереження Конституційного Суду України як елемент процедури внесення змін до Конституції України. *Актуальні проблеми політики*. 2020. Вип. 66. С. 118–123.
11. Мамченко Н. З Регламенту Ради приберуть норми щодо права КСУ висловлювати застереження до конституційних законопроектів. URL: <https://sud.ua/ru/news/publication/161914-z-reglamentu-radi-priberut-normi-schodo-prava-ksu-vislovlyuvati-zasterezhennya-do-konstitutsiynikh-zakonoproektiv>.
12. Висновок Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України на проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про Регламент Верховної Ради України» (щодо приведення у відповідність до Конституції України)». URL: [blob:https://itd.rada.gov.ua/eb8fd2d9-52ee-4f75-9832-b5ace72d5b3b](https://itd.rada.gov.ua/eb8fd2d9-52ee-4f75-9832-b5ace72d5b3b).
13. Костицький Василь. Поділ влади у контексті теолого-соціологічного праворозуміння (нарис правової теорії): монографія / В. Костицький. – Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2023. 192 с.
14. Костицький В. В. Теолого-соціологічне розуміння права: Конституція України як Суспільний договір/ В. Костицький // *Соціологія права*. 2015. № 1–2 (12–13). С. 3–9.
15. Костицький В.В. Конституція України (проект нової редакції) / В. Костицький // *Соціологія права*. 2015. № 1–2 (12–13). С. 132–185.